

УДК 33:339

ВІДКРИТІСТЬ ЕКОНОМІКИ ТА НАПРЯМИ ЇЇ ОЦІНКИ

Кремень О.І., к.е.н.

ДВНЗ «Українська академія банківської справи НБУ», м. Суми

У статті досліджено сутність відкритості національної економічної системи, систематизовано фактори, що її визначають, а також обґрунтовано напрями її оцінки. Проведено оцінку функціональної відкритості економіки України, а також визначено наслідки посилення відкритості економіки країни.

Ключові слова: відкритість економіки, функціональна відкритість економіки, торгово-політична відкритість економіки, експортна квота, імпортна квота, зовнішньоторговельна квота.

In the article the essence of openness of the national economic system is explored, factors are systematized and the directions of its estimation are also grounded. Estimation of functional openness of economy of Ukraine is conducted, and also the consequences of strengthening of country economy openness are certain.

Key words: openness of the national economic system, functional openness of economy, export quota, import quota, intertradind quota.

Актуальність проблеми. Характерною ознакою глобальної економіки є те, що вона завдяки своїй ринковій природі є відкритою системою. Загальний рівень відкритості міжнародної економічної системи визначається ступенем відкритості її підсистем та суб'єктів – національних економік, регіональних об'єднань, транснаціональних корпорацій, міжнародних економічних організацій. Значне зростання рівня відкритості міжнародної економіки забезпечується протягом декількох останніх десятиліть послідовним переходом багатьох національних господарських систем до економіки відкритого типу, значною мірою орієнтованої на зовнішні ринки. Відкрита економіка, яка є цілісним господарсько-економічним комплексом, який вільно взаємодіє із

світовим ринком на підґрунті міжнародного поділу праці, є умовою успішного розвитку зовнішньоторговельної співпраці між країнами на основі поглиблення спільного підприємництва, організації зон вільної торгівлі, ефективного використання порівняльних переваг.

Разом з суттєвими перевагами відкритість економічної системи може призводити до формування нових небезпек на макроекономічному рівні, передусім пов'язаними із підвищенням впливу зовнішніх процесів на національну економіку. Саме тому проблема відкритості економіки країни тісно пов'язана з проблемою втручання держави у зовнішньоекономічну сферу, однією із головних цілей якої має стати забезпечення рівня відкритості внутрішнього ринку країни щодо іноземного капіталу, технологій, товарів і послуг на зваженому рівні.

Основним напрямом зовнішньоторговельної політики трансформаційного типу стала лібералізація зовнішньоторговельної діяльності, яка проявлялася у послідовному знятті обмежень приходу іноземного капіталу на вітчизняні ринки. Така політика була покликана нормалізувати внутрішній споживчий ринок, запустити ринкові механізми, прискорити структурну перебудову економіки.

Аналіз останніх наукових досліджень. Значний доробок у наукове дослідження проблеми формування відкритості економіки України належить таким вітчизняним вченим: Г. Аніловська, О. Бадрак, О. Даниленко, Р. Кулинич, В. Новицький, Л. Шостак та інші. Напрями і перспективи розвитку економічної системи країни з огляду на зростання відкритості економіки та посилення глобалізаційних процесів активно досліджують науковці: В. Базилевич, Л. Лазебник, О. Рогач, А. Філіпенко, О. Шнипко та інші. Проте, незважаючи на те, що аналіз і оцінка рівня відкритості економіки мають важливе значення при реалізації зовнішньоекономічної політики (зокрема, торгівельної, митної, валютної), на сьогоднішній день не сформовано єдиного підходу щодо системи статистичних показників рівня відкритості національної економіки. З огляду на те, що рівень відкритості економіки, з одного боку,

значною мірою впливає на місце національної економіки у світовому господарстві, а з іншого – на функціонування внутрішнього ринку, оцінка відкритості економіки повинна займати одне з чільних місць у системі фінансово-економічних індикаторів розвитку країни. Окрім того, на сьогоднішній день не існує однозначного ставлення серед науковців до наслідків зростання відкритості як глобальної економіки, так і національних економік.

Метою статті є дослідження питань сутності відкритої економіки як об'єкта теоретичного вивчення та економіко-статистичного аналізу, а також оцінка відкритості економіки України та її наслідків.

Викладення основного матеріалу дослідження. За ступенем залучення країн в міжнародний поділ праці та міжнародну економіку національні економіки поділяються на закриті і відкриті. Розвиток закритих або автаркічних країн визначається виключно внутрішніми тенденціями, ґрунтується на самозабезпеченні та мінімізації економічних зв'язків з іншими національними господарствами і не залежить від тенденцій світового господарства. До прикладів закритої економіки експерти і науковці часто відносять СРСР та інші соціалістичні країни. При цьому мова звісно йде не про повний рівень автономності країн від світового господарства, але про значний його рівень. Віднесення СРСР до закритих економічних систем ґрунтується на тому, що, по-перше, право виходу на зовнішні ринки мало вузьке коло спеціалізованих зовнішньоторговельних організацій, що входили до системи Міністерства зовнішньої торгівлі СРСР та Державного комітету СРСР із зовнішніх економічних зв'язків, по-друге, зміна умов реалізації на світовому ринку не мала прямого впливу на функціонування підприємств, по-третє, фактична закритість економіки проявлялася у ряді негативних явищ в країні: система цін, що докорінно відрізнялася від світових, нековертованість рубля, відсутність прямого взаємозв'язку підприємств і світового ринку.

У сучасній економічній літературі поняття «відкритість економіки» розглядається у широкому сенсі. На думку С.С. Носової, відкритість економіки

є умовою, за якої будь-який економічний суб'єкт має право здійснювати зовнішньоторговельні операції, тобто іноземні юридичні та фізичні особи на рівних умовах з усіма виробниками діють на внутрішньому ринку згідно із законодавством країни та міжнародними нормами [8]. А.Ю. Булатов трактує поняття «відкрита економіка» наступним чином: це національне господарство, в якому відкрито доступ іноземним інвестиціям до більшості ринків, галузей і сфер [7]. Згідно із баченням Г.Ф. Фейгіна відкрита економіка є системою ринків, у якій представлено зарубіжний сектор [13]. На думку Н.В. Охлопкової відкритою економікою є необмежене переміщення товарів, капіталів і робочої сили через кордони країни [9]. Найбільш поширеним визначенням поняття відкритості економіки, яке вже стало традиційним, є визначення Є.Ф. Авдокушина: відкрита економіка – це національна економіка з високим ступенем включеності в міжнародні економічні відносини [1]. Враховуючи, що до основних форм міжнародних економічних відносин традиційно відносять міжнародну торгівлю товарами і послугами, міжнародний рух капіталу, міжнародну міграцію робочої сили, міжнародну торгівлю знаннями, міжнародні валютно-кредитні і розрахункові відносини, можна стверджувати, що ступінь їх розвитку стосовно окремої країни і є характеристикою її відкритості.

Своєрідним є підхід до відкритості економіки французького економіста М. Пєбро: на його думку, відкритість і свобода торгівлі являють собою найбільш сприятливі умови гри для економік-країн лідерів [10]. Звісно, у післявоєнні часи таке трактування суттєво втратило свою актуальність, адже прагнення країн до відкритості набуває об'єктивного характеру, зумовленого інтеграцією та глобалізацією світогосподарських зв'язків.

Політика відкритої економіки не означає відсутність контролю і вседозволеність у зовнішньоекономічних зв'язках економічних суб'єктів, а також відкритості кордонів. Навпаки, відкрита економіка вимагає значного втручання держави в міжнародні економічні відносини. Метою такого втручання має виступати відстоювання економічних інтересів країни на основі

забезпечення конкурентоспроможності і ефективності національної економіки та підтримання національної безпеки. Реалізація цієї мети може бути досягнута на основі вирішення завдання оптимізації структури експорту та імпорту, руху капіталу, митної, валютної, податкової, кредитної та інвестиційної політики.

Окрім того, відкритість національної економіки тісно пов'язується із термінами «взаємність» і «вразливість». «Взаємність» передбачає подолання диспропорцій і нерівноваги у співпраці із країнами-партнерами, а «вразливість» – залежність національної економіки від ситуації на світовому ринку. Основні проблеми для національних економічних систем полягають у залежності від світових цін, попиту і конкуренції. Наприклад, підвищення цін на енергоносії, яке є вигідним для країн, які їх експортують, означає економічний удар для країн з переважанням енергоємних галузей.

Вивчення поглядів провідних вітчизняних і зарубіжних науковців дозволяє стверджувати, що до проблеми відкритості національної економічної системи необхідно підходити достатньо зважено та керовано, оскільки відсутні єдині погляди щодо наслідків підвищення відкритості економіки і впливу глобалізаційних процесів. Так, О.С. Власюк наголошує на тому, що збільшення відкритості національної економіки спричиняє суттєве посилення впливу зовнішніх чинників на динаміку української економіки. Водночас незавершеність процесів структурної перебудови посилює її вразливість [14, с.93]. Даниленко О.Л. справедливо зазначає, що стихійна відкритість, особливо для країн з перехідною економікою, не тільки не сприяє економічному розвитку, але, і є погрозою економічної безпеки [3]. Лазебник Л.Л. в свою чергу зауважує, що взаємозалежність національних суб'єктів світогосподарського механізму здатна як додати їм нових можливостей, так і завдати чималих збитків [5, с.60]. Таким чином, з одного боку, підвищення відкритості економіки надає країні ряд переваг, зокрема поглиблення спеціалізації та розвиток кооперації, раціональний розподіл і використання ресурсів, широкі можливості використання досвіду інших країн, посилення конкуренції, зростання добробуту нації тощо, але з іншого – відкритість призводить до

формування загроз фінансово-економічній безпеці держави та загострення дилеми в процесі визначення пріоритетів розвитку країни: орієнтація національної економіки на вільну торгівлю чи захист внутрішнього ринку.

Фактори, що впливають на рівень відкритості економіки, представлені у табл. 1. Наявність в країні значних обсягів природних ресурсів знижує рівень відкритості національної економіки навіть при недостатньому рівні економічного розвитку. Чим менша забезпеченість країни власними природними ресурсами, тим більшою є потреба у забезпеченні їх дефіциту шляхом ввезення. Але це, в свою чергу, вимагає від держави інтенсифікації міжнародної зовнішньоекономічної діяльності, що повинно виражатися у зростанні обсягів коштів від експортних операцій з метою забезпечення фінансування ввезення необхідних природних ресурсів.

Таблиця 1. Фактори відкритості національної економіки

Фактори	Вплив на відкритість національної економіки	
	↓ ступеня відкритості	↑ ступеня відкритості
Забезпеченість природними ресурсами	високий рівень	низький рівень
Величина платоспроможного попиту населення	низький попит	високий попит
Загальний економічний потенціал	високий	низький
Рівень розвитку виробничих сил	високий рівень розвитку	низький рівень розвитку
Галузева структура	низька питома вага базових галузей	висока питома вага базових галузей (металургія, енергетика та ін.), галузей з поглибленим технологічним поділом праці

Джерело: складено автором

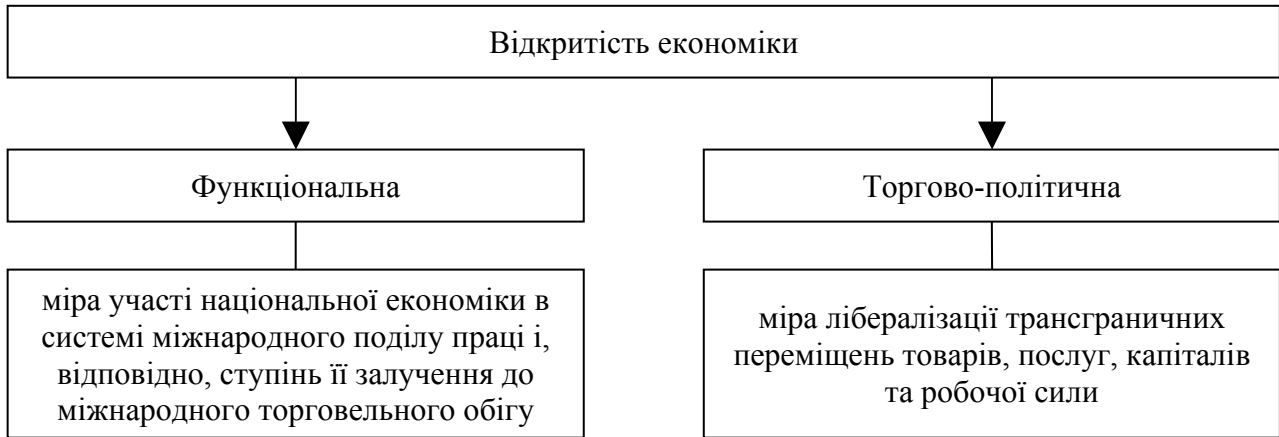
Одним із найважливіших факторів є рівень економічного потенціалу країни, оскільки величина виробничого і особистого споживання прямо залежить від національного доходу і визначає параметри співпраці з іншими країнами. На думку Аніловської Г.А., великий потенціал країни дозволяє в основному забезпечити потреби країни у споживчих та інвестиційних товарах, не вдаючись до імпорту, окрім того, авторка зазначає, що при достатньо

великому внутрішньому господарському просторі значна частка вироблених товарів знайде споживачів на національному ринку [2]. Слід зазначити, що хоча суворої закономірності немає, все-таки, якщо інші умови є рівними, чим країна менша, тим в неї більша відкритість господарства. Це пояснюється як незначною в порівнянні з великими за чисельністю населення та площею країнами диверсифікацією галузевої структури їхнього господарства, так і вузькістю національного ринку збуту. Поглиблення суспільного поділу праці призводить до формування в країні вузькоспеціалізованих виробництв і посилення технологічної залежності країни, що вимагає підвищення рівня відкритості національної економіки. Особливу роль у зростанні ролі цього фактора відіграються сучасні транснаціональні корпорації, які розміщуючи окремі ланки виробничого циклу в різних країн, створюють умови для розвитку та інтенсифікації зовнішньоторговельних зв'язків на міжнародному рівні.

Підвищення ступеня відкритості національних економік пов'язане із сильними інтеграційними тенденціями світового економічного простору. Так, до середини ХХ ст. розвиток країн у більшій мірі визначався ендегенними чинниками. У сучасних же умовах національні господарства практично всіх країн світу відчують значний вплив екзогенних факторів, що призводить до того, що розвиток економічних систем країн значною мірою визначається тенденціями розвитку світового господарства.

У процесі дослідження сутності відкритості економіки постає проблема співвідношення цього поняття зі свободою торгівлі. Відкритість економіки як економічна категорія ширше, ніж торгівельна свобода, оскільки включає окрім власне торгівлі товарами і послугами свободу руху між країнами факторів виробництва – трудових ресурсів, капіталу, інформації, а також розрахунково-валютні операції на міждержавному рівні. У цьому контексті можна виділити два аспекти економічної відкритості країни: функціональний і торгово-політичний (рис. 1).

Діагностика рівня відкритості національної економічної системи залишається досить дискусійним питанням у системі суспільно-економічних.

Джерело: складено автором

Рис. 1. Складові компоненти відкритості економіки

Науковці, досліджуючи цю проблему, до індикаторів відкритості відносять різні показники. Водночас проведена систематизація існуючих підходів дозволяє стверджувати, що кількісна оцінка ступеня функціональної відкритості здійснюється на основі системи відносних величин: експортної, імпортної та зовнішньоторговельної квот (табл. 2).

Таблиця 2. Основні показники функціональної відкритості національної економіки

№ з/п	Показник	Методика розрахунку	Критерій відкритості економіки
1	Експортна квота	$E_k = \frac{E}{ВВП} \cdot 100,$ де E_k – експортна квота; E – обсяг експорту країни; $ВВП$ – ВВП країни.	$\geq 45\%$
2	Імпортна квота	$I_k = \frac{I}{ВВП} \cdot 100,$ де I_k – імпортна квота; I – обсяг імпорту країни.	$\geq 45\%$
3	Зовнішньоторговельна квота	$Z_k = \frac{ZO}{ВВП} \cdot 100,$ де Z_k – зовнішньоторговельна квота; ZO – обсяг зовнішньоторговельний оборот.	$\geq 90\%$

Джерело: складено автором

Основним показником у системі показників відкритості економіки традиційно вважається експортна квота, яку ще називають коефіцієнтом відкритості. Експортна квота виступає загально визнаною узагальнюючою оцінкою відкритості чи закритості економіки. Такий підхід ґрунтується на тому, що значення експортної квоти визначається залученням країни до світової господарської системи, а значить здатністю країни конкурувати на світовому ринку. На думку, Кулинич Р.О., значення експортної квоти значною мірою також зумовлене потребою країни в імпорті, оскільки доходи від експорту повинні забезпечувати покриття витрат на фінансування імпорту [4, с. 224]. В 90-х рр. світова експортна квота складала 20%, при чому в середньому в розвинутих країнах – 27%, країнах, що розвиваються, – 12%, країн з перехідною економікою – 5,5%. Імпортна квота характеризує значимість імпорту для національного господарства. Кулинич Р.О. наголошує на тому, що цей показник характеризує ступінь імпортової залежності економіки країни [4, с. 224]. При цьому безпечний рівень імпортової залежності забезпечується на рівні 15% імпорту у ВВП країни. Щодо граничних значень експортної та імпортової квот, які свідчать про відкритість чи закритість економіки, серед науковців, що досліджують цю проблему, існує два підходи. Перший підхід ґрунтується на тому, що економіка є відкритою, якщо значення експортної та імпортової квот перевищують 10%. Останнім часом дедалі поширеним стає підхід, відповідно до якого вчені наголошують, що значення цих показників на рівні 10% було адекватним для 50-70 рр. ХХ ст., при цьому, враховуючи особливості функціонування і розвитку сучасного світового господарства, граничні значення експортної і імпортової квоти, що свідчили б про відкритість економіки окремої країни, пропонується встановити на рівні 45%.

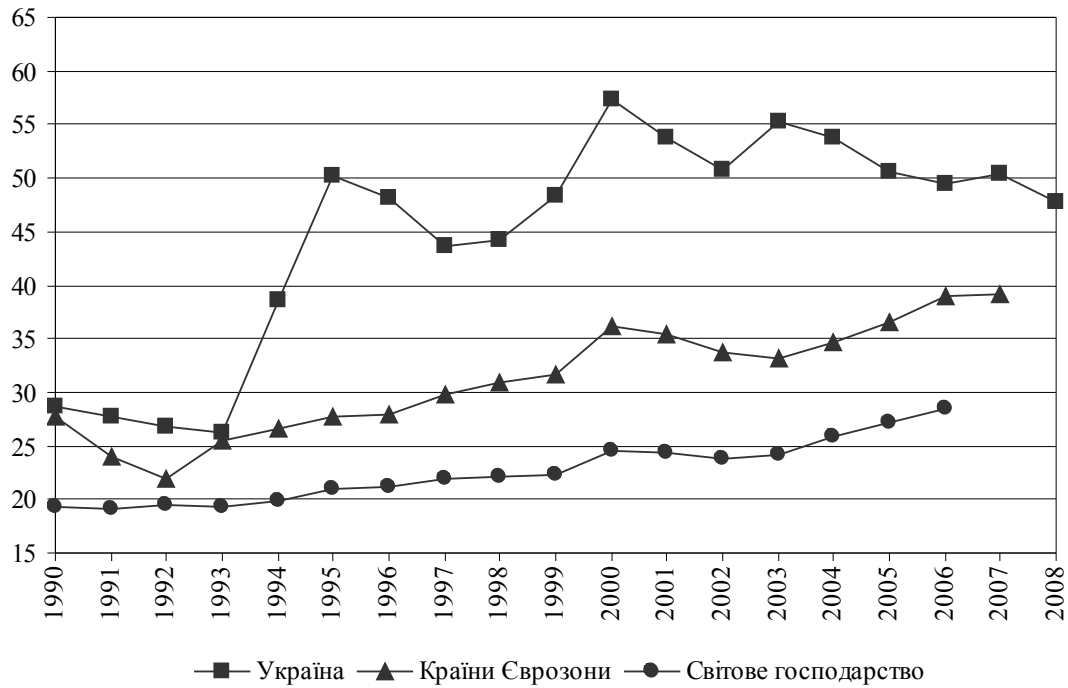
Комбінація експортної та імпортової квоти дає уявлення про масштаби зв'язку окремих національних економік із світовим ринком. Достатньо поширеним підходом серед науковців є визначення коефіцієнта відкритості економіки як зовнішньоторговельної квоти, яка є безперечно більш комплексним показником. У 50-70-х рр. до числа відкритих країн відносили

країни з величиною зовнішньоторговельної квоти більше 20%, а наприкінці 90-х – 90%, низький же ступінь відкритості мають країни, показник зовнішньоторговельної квоти яких менше 25-27%.

Не менш важливими показниками відкритості економіки є коефіцієнти еластичності експорту та імпорту. Аналітична сутність цих показників враховує параметри розвитку країни і дозволяє порівняти їх зі змінами у експортних та імпортних операціях: відкритість економіки підсилюється, якщо коефіцієнт еластичності експорту й імпорту зростає. При цьому коефіцієнт еластичності експорту може обчислюватися двома способами. Перший спосіб передбачає визначати відношення зміни експорту до зміни ВВП країни, що дозволяє оцінити роль експортних операцій в економічному розвитку держави. з метою виявлення взаємозв'язку між динамікою експорту і зміною ВВП країни. Відповідно до другого способу на основі визначення співвідношення зміни експорту країни і зміни ВВП держав, які імпортують експортну продукцію, можна визначити, як відкликається вітчизняний експорт на зростання економічної активності в світі. За динамічного підходу величина коефіцієнтів еластичності експорту та імпорту більше 1 свідчить про збільшення відкритості економіки, менше 1 – про збереження відкритості у незмінному стані.

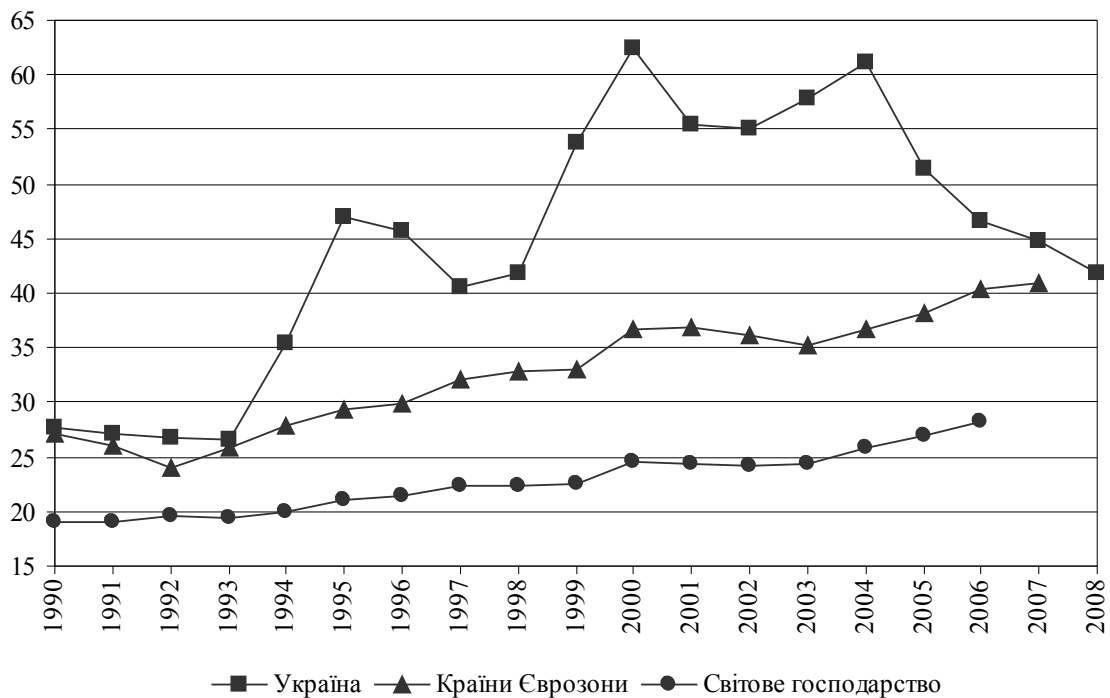
Експортна квота України на початку 90-х рр. складала 26-27%. Суттєве зростання відбулося у 1994-1995 рр. – з 35 до 47%, у 2000 р. цей показник сягнув максимуму – 62% (рис. 2). З 2003 р. зберігається тенденція зниження експортної квоти: у 2008 р. значення цього показника склало 41%.

Протягом 1990-1993 рр. значення імпоротної квоти України зберігалось на рівні 26-29% і у 1994 році сягнуло позначки майже 39%, а ще через рік досягло 50% (рис. 3). З 1995 року імпортна квота України коливається у межах 45-55%. Максимум протягом 1990-2008 рр. значення імпоротної квоти спостерігався у 2000 р. – 57%. Слід зазначити, що починаючи із 2003 р. відбувається спад питомої ваги імпорту у ВВП України – з 55% до 48%. Як бачимо, динаміка експорту та імпорту є взаємообумовленою.

Джерело: розраховано автором на основі даних Світового банку [16]

Рис. 2. Значення експортної квоти України, країн Євросони і світового господарства у 1990-2008 рр.

Джерело: розраховано автором на основі даних Світового банку [16]

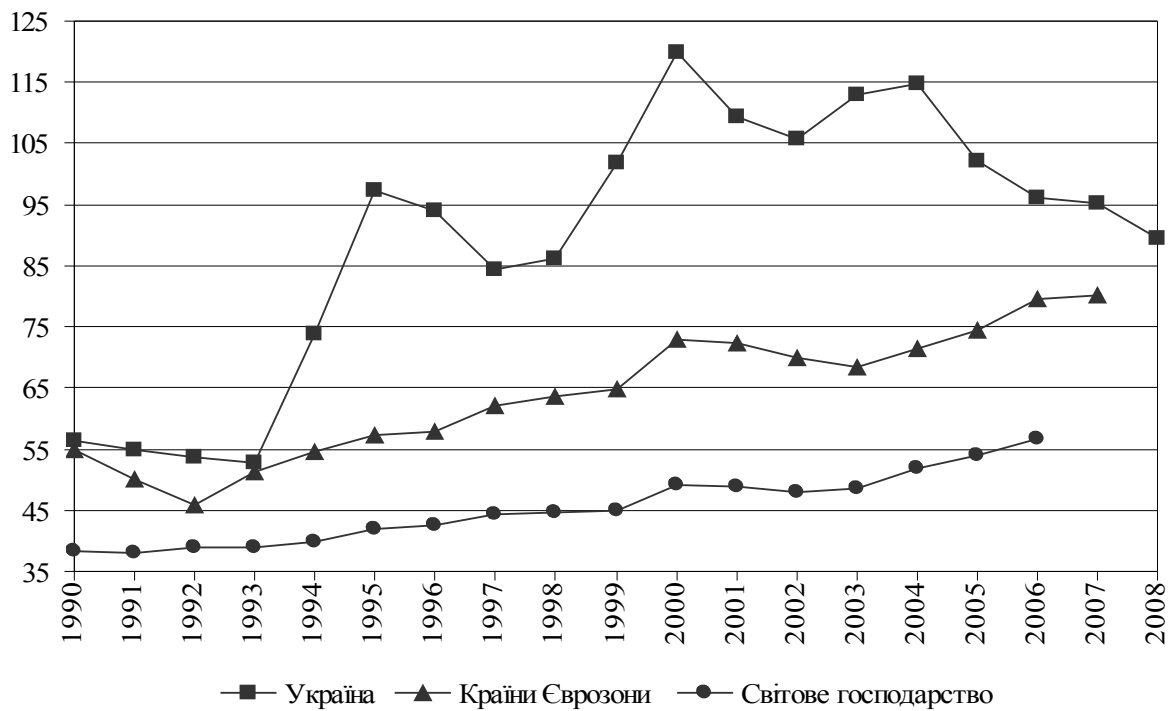
Рис. 3. Значення імпортової квоти України, країн Євросони і світового господарства у 1990-2008 рр.

Проведений аналіз дозволяє зробити висновок, що економіка України є відкритою, оскільки належить до економічних систем із високим значенням як експортної квоти – більше 45-50%, так і імпоротної квоти – 40-45%.

Окрім того, дані рисунків 2 і 3 свідчать, що економіка України характеризується значно вищим рівнем відкритості, ніж економіка країн Євросони і світове господарство в цілому. Водночас при існуючій ситуації – високій частці як експорту, так і імпорту у ВВП країни – відбувається формування серйозної залежності функціонування і розвитку вітчизняної економіки від кон'юнктури світових ринків і вразливості до кризових явищ.

Аналіз зовнішньоторговельної квоти України (рис. 4) засвідчив, що зовнішньоторговельна квота з 2000 по 2006 рр. перевищувала 100%, і лише у 2007 р. її значення склало 96%, що також підтверджує високий рівень відкритості економіки України. Це може призводити до посилення негативних впливів передусім на функціонування внутрішнього ринку України, зокрема на фоні негативного зовнішньоторговельного сальдо. Окрім того, значення зовнішньоторговельної квоти України значно перевищує аналогічний показник країн Євросони, який за досліджуваний період не перевищував позначки 65%, зовнішньоторговельна квота світового господарства за 1990-2006 рр. не досягала навіть 60%.

Як уже зазначалося, при аналізі рівня відкритості країни необхідно звертати увагу не тільки на міжнародну торгівлю, а й на міжнародний рух факторів виробництва. Так, прямі іноземні інвестиції в Україну станом на 01.01.2009 р. складають 35723,4 млн. дол. США, у той час як прямі іноземні інвестиції з України в економіку країн світу майже у шість разів менші – 6198,6 млн. дол. США. Поряд із значимістю іноземних інвестицій для економіки України слід зазначити, що дослідження з «інфекції» криз – їх розповсюдженню з однієї країни в іншу – засвідчили, що особливо небезпечною є ситуація, коли після великої хвилі притоку капіталу він припиняється, в таких умовах є неминучою криза, яка не очікувалася [15].

Джерело: розраховано автором на основі даних Світового банку [16]

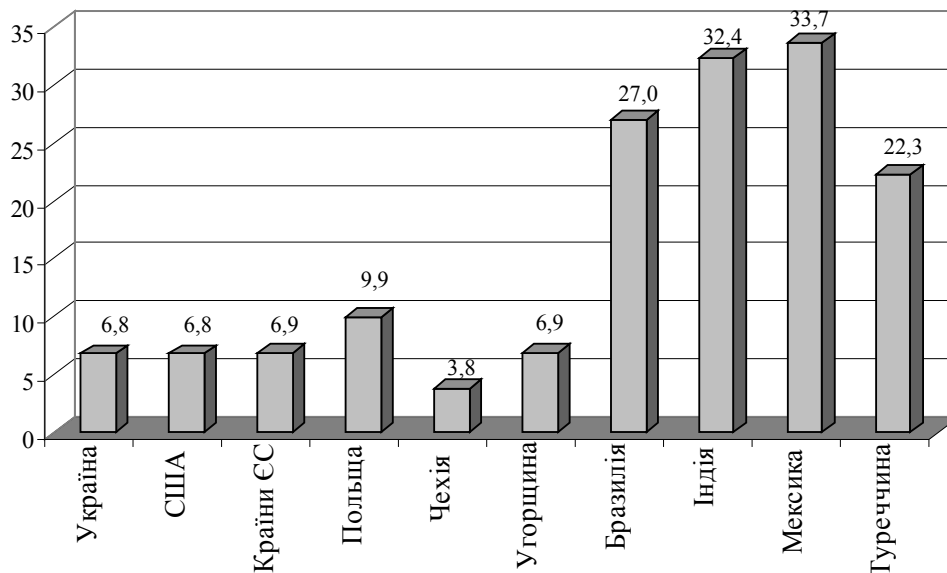
Рис. 4. Значення зовнішньоторговельної квоти України, країн Євросони і світового господарства у 1990-2008 рр.

Важливим напрямом оцінки торгово-фінансової відкритості є оцінка ступеня відкритості національних кордонів для вільного переміщення товарів, послуг і факторів виробництва. У цьому контексті слід зазначити, що, на думку американських економістів Дж. Сакса і Е. Уорнера ступінь відкритості національної економіки визначається як відсутність у країні надзвичайно високого експортного та імпортного мита, а також наявності прийнятних умов конвертації національної валюти [11].

Порівняння середньоарифметичної ставки чинного імпортного тарифу із пов'язаними тарифами окремих членів СОТ свідчить про те, що вже нині в Україні він нижчий за ставки, що діють у деяких країнах-членах СОТ (рис. 5), що також є свідченням високого рівня відкритості економіки України. Таким чином, можна стверджувати, що на сьогоднішній день тарифний захист внутрішнього ринку України вже перебуває на рівні тарифного захисту країн,

які вступили до СОТ останнім часом.

Згідно з прийнятими рішеннями СОТ до 2000 року середній рівень митних тарифів індустриальних країн знизився до 3,8 %. При цьому частка промислових товарів, які будуть ввозитись до цих країн без обкладання митом, зросла більш ніж вдвічі – з 20 до 44 %. У країнах ЄС середній митний тариф щодо 125 груп товарів дорівнює 13%. При цьому ще у 1950-х рр. середній митний тариф у світі складав 25-30% [12]. Такі трансформаційні зміни суттєво підвищили відкритість багатьох країн з метою активізації міжнародної торгівлі, що в кінцевому рахунку призвело до зростання рівня відкритості світового господарства в цілому. Це також дозволяє зробити висновок, що на ранніх етапах індустріалізації країни дотримуються політики «закритих дверей», а в міру її розвитку переходять на більш ліберальні позиції щодо відкритості національної економіки: спочатку щодо ринків промислових товарів, потім – сільськогосподарських товарів та ринків послуг і нарешті – національних фінансових ринків.

Джерело: [6]

Рис. 5. Середньоарифметичні ставки імпортного митного тарифу у різних країнах світу, %

Слід звернути уваги, що розрізняють поняття великої і малої відкритих економік. Так, до великої відкритої економіки може бути віднесена країна, економіка якої завдяки її масштабами, участі в міжнародному поділі праці, ступеня впливу на світові ринки товарів, капіталів і послуг, а також наявним національним економічному і ресурсному потенціалам має реальний вплив на формування основних економічних світових параметрів: рівень інфляції і цін; динаміка попиту та пропозиції на групи найважливіших товарів, стан світових фінансових ринків, включаючи рух ставки відсотка; політику в галузі визначення міжнародних норм і правил, що регулюють зовнішньоекономічні зв'язки, і т.д. До країн, в яких сформовано велику відкриту економіку традиційно відносять США, Японію, Німеччину та інші провідні держави. Окрім того, вважається, що країна-сусідка України – Росія – через цілий ряд потенційних переваг, ресурсного, індустріального та інтелектуального потенціалу має передумови для формування великої відкритої економіки. Мала відкрита економіка, на відміну від великої, не здійснює істотного впливу на процеси світового ринку і на рух світової ставки відсотка. Як правило, розвиток таких економік виявляється під впливом тенденцій, що складаються на світових ринках і в міжнародних відносинах. З огляду на те, що Україна не на стільки велика і високорозвинута країна у світових масштабах, вона може бути віднесена до малої відкритої економіки.

Висновки. Підводячи підсумок виконаного дослідження, зазначимо:

1. Відкритість національної економіки, яка має функціональний і торгово-політичний аспекти і є об'єктивною її характеристикою з огляду на інтеграцію і глобалізацію світового економічного господарства, на практиці реалізується в поглибленні та розвитку зовнішньоекономічних зв'язків, інтенсифікації міжнародних потоків товарів, послуг та капіталу.

2. Економіка України є економікою відкритого типу, яка характеризується значними обсягами експорту та імпорту. Значно вищий рівень відкритості економіки порівняно із іншими країнами, зокрема країнами Євросони, та світового господарства в цілому сприяють нестійкості у функціонуванні і

розвитку вітчизняної економіки, залежності від кон'юнктури міжнародних ринків та вразливості до зміни зовнішніх чинників. Враховуючи, що Україна не може «переломити» світові економічні тенденції, вона є малою відкритою економікою.

3. До проблеми підвищення відкритості економіки України, на нашу думку, слід підходити зважено, враховуючи незавершеність структурної перебудови економіки та недостатній рівень розвитку внутрішнього ринку та ринкової інфраструктури. З метою забезпечення економічного розвитку України слід розвивати не тільки зовнішньоторговельну складову відкритості економіки, а й фінансову, зокрема інвестиційну, технологічну та комунікаційну.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. [Авдокушин Е.Ф.](#) Международные экономические отношения [Текст] : учебное пособие / Авдокушин Е.Ф. - М. : ИВЦ «Маркетинг», 1997. - 196с.
2. Аніловська Г.Я. Відкрита економіка: проблеми економічної безпеки [Текст] / Г.Я. Аніловська // Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ. - 2009. - № 1. - С.36-47.
3. Даниленко О.Л. Відкрита економіка як передумова взаємодії внутрішнього і зовнішнього ринків [Електронний ресурс] / О.Л. Даниленко. – Режим доступу : http://www.rusnauka.com/ONG/Economics/2_danilenko%20o.l.doc.htm. – 01.10.2009. – Назва з екрану.
4. Кулинич Р.О. Аналіз зовнішньоторговельної діяльності як один із чинників формування обсягу ВВП України / Р.О. Кулинич // Вісник Хмельницького інституту регіонального управління та права. - Хмельницький, 2003. - №1. - С. 216-227.
5. Лазебник Л.Л.

Зовнішньоторгівельні чинники розвитку України [Текст] / Л.Л. Лазебник // Актуальні проблеми економіки. - 2003. - №6(24). - С.59-64.

6. Матвєєва В.Ю. Україна і СОТ: порівняльний аналіз митно-тарифного захисту [Електронний ресурс] / Матвєєва В.Ю. – Режим доступу : [http://www.donduet.edu.ua/docs/vestnik/2005/Vest_econom_4\(28\)_2005/per_ekonom/matveeva.doc](http://www.donduet.edu.ua/docs/vestnik/2005/Vest_econom_4(28)_2005/per_ekonom/matveeva.doc). – 01.10.2009. – Назва з екрану.

7. Мировая экономика [Текст] : Учебник / Под ред. А.С. Булатова. - М.: Юрист, 2000. - 356с.

8. Носова С.С. Экономическая теория [Текст] : Учеб.для вузов / С.С. Носова.- М. : Гуманит.изд.цекгр ВЛАДОС, 1999. - 520с.

9. Охлопкова Н.В. Интернационализация рынка труда при переходе к открытой экономике: автореф. дис. на соискание ученой степени д-ра экон. наук: спец. 08.00.14 / Н.В. Охлопкова. - М., 2001. – 34 с.

10. [Пебро М.](#) Международные экономические, валютные и финансовые отношения [Текст] : научное издание / Пебро М. - М. : Прогресс-Универс, 1994. - 496с.

11. Сакс Дж. Экономическая конвергенция и экономическая политика [Текст] / Сакс Дж., Уорнер Э. // Вопросы экономики. - 1995. - № 5. - С.13-38.

12. Смирнов І.Г. Митна логістика: компонентно-регіональна структура [Електронний ресурс] / І.Г. Смирнов. – Режим доступу : http://www.rusnauka.com/22_NIOBG_2007/Economics/25096.doc.htm. – 01.10.2009. – Назва з екрану.

13. Фейгин Г.Ф. Открытая экономика: макроэкономический подход [Текст] : Учебное пособие. - Спб: Изд-во СпбГУЭФ, 2000. - 84с.

14. Черепніна О.І. Взаємозумовленість трансформаційних процесів і розвитку світового господарства [Текст] / О.І. Черепніна // Актуальні проблеми економіки. - 2004. - №1(31). - С.92-99.
15. Юдина И.Н. Финансовая интеграция: опыт стран с формирующимися рынками: Монография [Электронный ресурс] / Ирина Юдина. – Режим доступа : http://ficus.barnaul.vzfei.ru/yudina/bretton_pdf.htm. – 01.10.2009. – Назва з екрану.
16. The World Bank [Матеріали офіційного сайту] [Electronic resource]. – Режим доступа : <http://www.worldbank.org/> – 01.10.2009. – Назва з екрану.